

Motion till riksdagen 2009/10:C377

av **Amineh Kakabaveh (v)**

Arrangerade äktenskap och tvångsäktenskap

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att barnkonventionen ska implementeras och efterlevas aktivt när det gäller alla barn oavsett kultur, kön och etnisk tillhörighet.¹
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ungdomar vid misstanke om tvångsäktenskap ska omhändertas enligt LVU.¹
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om automatisk skuldavskrivning för kvinnor som av familj eller en f.d. make skuldsätts för att försvåra skilsmässa vid tvångsäktenskap.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att sekretesskydd inte ska försvåra kontraktsskrivning för att ta lån, avbetala lån eller hyra lägenhet.²

¹ Yrkandena 1 och 2 hänvisade till SoU.

Fel! Okänt namn på

² Yrkande 4 hänvisat till JuU.

Arrangerade äktenskap och tvångsäktenskap

Ett stort problem som makthavare och myndigheter länge har blundat för är arrangerade äktenskap och tvångsäktenskap gällande barn och ungdomar. Äktenskapet har historiskt sett ofta reglerats av patriarkala, politiska, sociala och ekonomiska intressen snarare än av personliga önskemål baserade på känslor. Äktenskapet har också använts som en "lösning". Ett exempel, som en gång i tiden praktiserades i Sverige, är att om en ogift kvinna blivit våldtagen och våldtäktsmannen var villig att gifta sig med sitt offer kunde han undgå straff. I många etniska och sociala grupper råder outtalade normer som gör att man gifter sig inom den egna gruppen.

Arrangerade äktenskap och tvångsäktenskap förekommer fortfarande i stora delar av världen. I grupper med starka hedersnormer ses äktenskapet ofta som hela familjens och släktens angelägenhet och arrangerade äktenskap, det vill säga att pojken och flickan inte själva väljer varandra utan att det är föräldrar eller släkt som utser äktenskapspartner, är vanliga. Hemgift, brudgåvor och brudpris förekommer också i varierande grad, vilket är en faktor som kan påverka kvinnors utsatthet i äktenskapet (Cinthio 2007). Även en vuxen kvinna som är gift och har barn kan vara utsatt för stark kontroll av sin familj, och det sociala trycket kan göra att hon stannar kvar i ett dåligt äktenskap. Se till exempel Shalhoub–Kevorkian (2006) om släktrelationer i Palestina och Sirman (2004) om släktrelationer i Turkiet samt Socialstyrelsens rapport Frihet och ansvar.

Det finns en form av arrangerat äktenskap som innebär att två familjer eller släkter "byter kvinnor" med varandra. Om en manlig medlem i familjen vill gifta sig och familjen inte har råd att betala brudpris och smycken kan dottern i familjen giftas bort med en man från den andra släkten – och ingen betalar brudpris och smycken.

Om ett äktenskap genomförs mot den ena eller båda parternas vilja så är det ett tvångsäktenskap. Det kan i praktiken vara svårt att dra någon klar skiljelinje mellan arrangerade äktenskap och tvångsäktenskap, då parterna i ett arrangerat äktenskap kan vara utsatta för starka påtryckningar och förväntningar, vilket gör det svårt att urskilja och följa den egna viljan. Äktenskap kan i vissa fall användas som ett medel för att skapa "fred" mellan två släkter som befinner sig i konflikt med varandra.

I dagens Sverige kan också arrangerade äktenskap och tvångsäktenskap utgöra ett medel för att få hit släktingar som kanske lever under svåra förhållanden i hemlandet.

Även om äktenskap numera är förbjudet för individer under 18 år så kan detta kringgå genom att flickor bortlovas i tidig ålder för att sedan gifta sig när de nått myndig ålder. Andra anledningar till tvångsäktenskap kan vara när en ung kvinna blir gravid eller upptäcks ha en pojkvän. Familjen eller släkten kan också utöva stark press på flickan att gifta sig med den hon har en relation med eller med någon annan man.

Ibland kan också flickor som utsatts för sexuella övergrepp giftas bort för att familjen ska undgå skammen. Även pojkar och män kan drabbas av arran-

Fel! Okänt namn på

gerade äktenskap eller tvångsäktenskap. Regelrätt tvång då ungdomar handgripligen tvingas till äktenskap är ovanligt. I stället väljer familjen att genom manipulation, förmåner eller hot om indragen kärlek, övertyga den unge att ingå äktenskap mot sin vilja. Om det börjar tisslas och tasslas bakom ryggen på den unge eller om släktingar börjar ringa och komma hem utan någon särskild anledning finns det en risk att familjen planerar ett äktenskap. Om barnkonventionen i praktiken ska omfatta alla barn så måste våra lagar mot tvångsäktenskap förtydligas.

Barnäktenskap

I Sverige drabbas årligen tusentals barn och ungdomar av det hedersrelaterade våldet och förtrycket. En kartläggning från Stockholms stad 2009 visar att en av tio flickor i Stockholm lever med hedersrelaterat förtryck i hemmet. 18 procent av flickorna och 13 procent av pojkarna i undersökningen har t.ex. inskränkningar när det gäller det framtida valet av äktenskapspartner. Samtidigt antas mörkertalet när det gäller hedersrelaterat våld och förtryck vara stort. Undersökningar visar på de olika former av förtryck och våld som drabbar offren, både inom och utanför familjen. Situationen är liknande i hela Europa. Därför krävs det gemensamma strategier för att bekämpa våldet.

Det europeiska samarbetet i EU-parlamentet ska verka för ett aktivt ingripande mot mäns våld mot kvinnor och hedersvåld. Det gäller inte minst tvångsäktenskap. EU-parlamentet har alla förutsättningar för att sätta press på EU-länderna att bilda ett gränsöverskridande organiserat samarbete för att skydda barn och ungdomar från hedersrelaterat våld och förtryck.

Omhändertagande enligt LVU

Varje år försvinner ett antal barn i olika delar av Sverige till andra länder, ofta till föräldrarnas gamla hemländer. Det finns olika skäl till detta. Det finns stor risk att familjen planerar att gifta bort en ung flicka om hon vill gifta sig med någon som familjen ogillar eller om familjen har upptäckt att hon har sexuella erfarenheter. Unga pojkar som missbrukar, eller är kriminella, kan tvingas till äktenskap om familjen anser att pojken kommer att mogna med det ansvar som ett äktenskap innebär. Varje år inför jul- och sommarledigheter blir ett antal ungdomar oroliga inför resan till ursprungslandet då de misstänker att familjen kommer att lova bort eller gifta bort dem mot deras vilja. Ungdomarna vill följa med och träffa släkten, men känner också rädsla för att tvingas eller övertygas till bortlovning eller äktenskap. Detta gäller för både flickor och pojkar. Många ungdomar går med på bortlovning eller äktenskap eftersom de inte hittar en annan lösning, är rädda eller inte vill mista sin familj. Tyvärr är det ofta så att dessa ungdomar och barn redan är aktuella hos socialtjänsten och ibland har de LVU men föräldrarna och släktingar övertalar

sina barn eller tvingar dem att flytta till föräldrarnas gamla hemland. Det händer att myndigheterna går med på detta innan barnet flyttas utan att undersöka villkoren och förhållandena i det land barnet förts till.

I ett demokratiskt land som Sverige förväntas att alla invånare omfattas av normen om allas lika värde och behandling. Sverige var ett av de första länderna i världen som ratificerade FN:s barnkonvention. Konventionens barnperspektiv ska därmed alltid stå i centrum och beaktas i alla beslut som tas på alla nivåer i samhället och inom familjen. Barnperspektivet innebär att alla barn och ungdomar, oavsett ursprung, har rätt till utbildning, lek och utveckling. Vidare har de rätt till skydd mot alla former av övergrepp, såväl fysiska som psykiska.

Barnperspektivet finns med i den svenska skolans värdegrund som följaktligen vilar på ett fundament av demokrati, mänskliga rättigheter och allas lika värde. Skolans arbete kring pojkars och flickors lika villkor utgår från att jämställdhet är en mänsklig rättighet i enlighet med FN:s konvention om de mänskliga rättigheterna och konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor.

Barns rättigheter att själva forma sin identitet, fri från religiös indoktrinering, borde vara givna. Religionen får aldrig tillåtas komma in och styra barns och ungdomars utveckling, liv och hälsa. Därför är det viktigt med en konfessionsfri skola.

Sverige har sedan många år påtagit sig att följa FN:s barnkonvention. Men det finns allvarliga brister i hur åtagandet följs upp. Rädda Barnen kräver nu omedelbara insatser för att stoppa den oacceptabla situationen.

Barnkonventionen ska implementeras och efterlevas aktivt när det gäller alla barn oavsett kultur, kön och etniskt tillhörighet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

För att skydda utsatta ungdomar från att giftas bort mot sin vilja bör det finnas möjlighet för socialnämnden att omhänderta ett barn enligt LVU vid misstanke om att tvångsäktenskap har ingåtts eller planeras. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Ekonomiska konsekvenser av tvångsäktenskap

De problem som kan drabba kvinnor som utsatts för tvångsäktenskap är många. Konsekvenserna för den utsatta personen kan bli rymning, alkoholism, depression och självmord. Den här typen av äktenskap som inte bygger på kärlek och respekt innebär även ofta konflikter mellan de gifta som misshandel av kvinnan, sexuell frustration hos båda parter, hälsoproblem etc. Det är även vanligt att en utsatt kvinna drabbas av stora ekonomiska problem som hänger samman med att familjen eller maken försöker försvåra skilsmässa genom att sätta henne i skuld. Detta är oacceptabelt. I de fall där kvinnan kan visa att skuldsättningen ingått som ett led i att förtrycka henne och få henne

Fel! Okänt namn på

att stanna kvar i ett tvångsäktenskap bör därför hennes del av skulderna avskrivnas alternativt skrivnas över på maken.

Regeringen bör därför återkomma med ett förslag på automatisk skuldavskrivning för kvinnor som av familjen eller en f.d. make skuldsätts för att försvåra skilsmässa vid tvångsäktenskap. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen tillkänna.

Vidare leder tvångsäktenskap ofta till att kvinnan måste "gå under jorden" av rädsla för repressalier från familjen eller en f.d. make. Att leva med skyddade personuppgifter eller sekretessmarkering innebär att en mängd vardagliga handlingar plötsligt blir till problem. Det kan vara svårt för den drabbade kvinnan att ta lån, skriva kontrakt på en lägenhet osv.

Regeringen bör därför återkomma med förslag till lagstiftning som innebär att sekretesskydd inte ska försvåra kontraktsskrivning för att ta lån, avbetala lån eller hyra lägenhet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen tillkänna.

Stockholm den 1 oktober 2009

Amineh Kakabaveh (v)